

Zadeva C-745/19

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

10. oktober 2019

Predložitveno sodišče:

Sofiyski rayonen sad (Bolgarija)

Datum predložitvene odločbe:

25. september 2019

Tožeci stranki:

PH

OI

Tožena stranka:

„Eurobank Bulgaria“ AD

Predmet postopka v glavni stvari

Tožba za vračilo variabilnih obresti iz posojilne pogodbe, ki sta jih plačala potrošnika in za katere trdita, da so bile določene na podlagi nepoštenih metode, podredno za vračilo dela teh obresti.

Predmet in pravna podlaga predloga

Razlaga člena 6(1) Direktive 93/13 glede posledic neuporabe pogodbenih pogojev, ki so morda nepošteni, v potrošniški pogodbi za dele te pogodbe, na katere se domnevno nepošteni pogoji neposredno ne nanašajo.

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali lahko nacionalno sodišče, če se izkaže, da je nek pogoj o enostranski spremembi obrestne mere v posojilni pogodbi, ki jo skleneta trgovec in potrošnik,

nepošten, zavzame stališče, da so bile obresti, ki se dolgujejo v skladu s pogodbo, (kljub temu, da je bilo v prvotni pogodbi določeno drugače) določene v višini, ki je bila določena ob izplačilu posojila?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen: ali lahko nacionalno sodišče v primeru obstoja nepoštenega pogoja, ki pogodbene variabilne obrestne mere ne določa na podlagi zakonite metode, sploh prisodi obresti?

3. Kako okoliščina, da je potrošnik med tekočim odplačevanjem posojila soglašal z uporabo metode za določitev obrestne mere, ki ne vsebuje nepoštenih pogojev, vpliva na odgovor na prvi dve vprašanji?

Navedene določbe prava Unije in sodna praksa

Člen 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih [nepoštenih] pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).

Sodba Sodišča z dne 14. junija 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, točka 65).

Sodba Sodišča z dne 30. maja 2013, Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341).

Navedene določbe nacionalnega prava

Zakon za zadalzhennyata i dogovorite (zakon o obveznostih in pogodbah, v nadaljevanju: ZZD)

V skladu s členom 26(4) ZZD ničnost posameznih delov pogodbe ne povzroči ničnosti pogodbe, če jih na podlagi zakona nadomestijo zavezujoče zakonske določbe ali če je mogoče domnevati, da bi pravni posel nastal tudi brez ničnih delov.

V skladu s členom 365 ZZD stranki končata začet spor s poravnavo ali preprečita spor z vzajemnim popuščanjem; v skladu s členom 366 ZZD je sklenitev prepovedane pogodbe nična, tudi če sta stranki soglašali glede njene ničnosti.

Zakon za zashtita na potrebitelite (zakon o varstvu potrošnikov, v nadaljevanju: ZZP, velja od 10. maja 2006)

Člen 146 1. Nepošteni pogodbeni pogoji so nični, razen če sta se stranki o njih dogovorili posamično.

3. Okoliščina, da sta se stranki o nekaterih pogojih dogovorili posamično, ne izključuje uporabe tega poglavja za ostale pogodbene pogoje.

5. Zaradi obstoja nepoštenih pogojev potrošniška pogodba ni nična, če je nadaljnji obstoj mogoč tudi brez teh pogojev.

Člen 147 1. Pogoji v pogodbah, ki se ponujajo potrošnikom, morajo biti v jasnem, razumljivem jeziku.

2. V dvomu glede pomena nekega pogoja prevlada razlaga, ki je za potrošnika ugodna.

Zakon za potrebitelskiya kredit (zakon o potrošniških kreditih, v nadaljevanju: ZPK, velja od 1. maja 2010)

Ta zakon vsebuje nekatere zahteve za veljavnost pogodb o potrošniških kreditih, od julija 2014 pa tudi glede metode za določanje referenčne obrestne mere, ki jo uporablja kreditodajalec. Vendar določbe tega zakona v skladu s členom 5 njegovih prehodnih in končnih določb ne veljajo za pogodbe o potrošniških kreditih, ki so bile sklenjene pred njegovim začetkom veljavnosti.

Grazhdanski protsesualen kodeks (zakon o civilnem postopku, v nadaljevanju: GPK)

V skladu s členom 280 GPK je mogoče drugostopenjske sodbe, v katerih je sodišče odločilo v nasprotju z načelnimi pravnimi mnenji Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija, v nadaljevanju: VKS), njegovo sodno prakso ali sodbami Sodišča EU, izpodbijati s kasacijsko pritožbo, ki se vloži pri VKS. VKS praviloma samo odloči o zadevi in jo na nižjo stopnjo vrne samo, če so potrebna procesnopravna dejanja. V primeru vrnitve na nižjo stopnjo se postopek začne pri nezakonitem dejanju, ki je povzročilo razveljavitev odločbe. Odredbe VKS glede uporabe in razlage zakonov so za sodišče, ki mu je bila zadeva vrnjena, zavezujoče.

VKS je v odločbi št. 92/9.9.2019 odločilo, da ničnost dogovora v pogodbi o bančnem kreditu, ki izhaja iz člena 146(1) ZZP, na podlagi katerega ima banka kreditodajalka pravico v primeru spremembe interne temeljne obrestne mere enostransko spremeniti posojilno obrestno mero, ne povzroči tudi ničnosti dogovora o plačilu pogodbenih obresti iz istega pogoja, ki se določijo kot vsota interne temeljne obrestne mere banke, ki je ob podpisu pogodbe natančno (v odstotkih) navedena s številko, in pogodbenega pribitka.

VKS je tudi v odločbi št. 198/18.1.2019 – pri podobnem dejanskem stanju, v katerem je bila obrestna mera v enem od pogojev posojilne pogodbe določena kot variabilna in sestavljena iz dveh delov, fiksnega in variabilnega, in je bil variabilni del določen na podlagi internih pravil banke, konkretna višina obrestne mere ob sklenitvi pogodbe pa je bila navedena s fiksno številko –, presodilo, da enostranska sprememba obrestne mere na zahtevo banke ni dopustna. Vendar je VKS v tem primeru vrnilo zadevo višjemu sodišču (drugostopenjsko sodišče) in mu naložilo, naj pri ponovni obravnavi višino obrokov, ki jih je treba plačati na

podlagi pogodbe, ugotovi z uporabo fiksne obrestne mere, ki je v ustreznem pogoju navedena s številko.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Tožeči stranki sta 16. oktobra 2007 s toženo stranko sklenili pogodbo o posojilu za gradnjo hiše v višini 45.000 EUR, ki naj bi se izplačalo v dveh delih in vrnilo v 252 enakih mesečnih obrokih.
- 2 Tožeči stranki sta v skladu s pogodbo dolgovali letne obresti v višini tako imenovane „temeljne obrestne mere“ (TOM), ki jo je tožena stranka določila za to vrsto posojil, znižane za 0,15 %. Ob sklenitvi pogodbe je TOM znašal 6,35 %. V pogodbi je bilo izrecno določeno, da se o TOM banke ni mogoče pogajati in so njene spremembe za stranki zavezujoče s takojšnjim učinkom.
- 3 V skladu z internimi bančnimi pravili TOM določa posebni oddelek – odbor za upravljanje aktive in pasive (KVAP). V internih pravilih ni navedena nobena posebna formula, ampak zgolj dejavniki za izračun TOM, ne da bi bil določen njihov vsakokratni ponder.
- 4 Obrestna mera za posojilo tožečih strank se je s sklepi KVAP z dne 24. maja 2008, z dne 24. julija 2008, z dne 16. oktobra 2008, z dne 24. junija 2011 in z dne 24. oktobra 2012 spremenila in je znašala 6,55 %, 7,05 %, 7,8 %, 8,05 % oziroma 7,8 %. Tožeči stranki sta od leta 2012 nekatere obroke plačali z zamudo.
- 5 Stranke so 1. decembra 2014 sklenile dodatni sporazum o spremembi posojilne pogodbe. Ta sporazum je določal dolgovani znesek na podlagi izračunov banke in da se obrestna mera odslej izračunava kot vsota referenčne obrestne mere, 6-mesečnega EURIBOR in fiksnega pribitka. Enako je bilo določeno v dveh naslednjih sporazumih z dne 26. maja 2015 in z dne 24. februarja 2017.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 6 Tožeči stranki predlagata vračilo obresti za obdobje od 2. maja 2012 do 2. decembra 2014, za katere menita, da jih nista bili dolžni plačati, ker so bile določene na podlagi nepoštenih pogojev.
- 7 Vrniti naj bi jima bilo treba vsa plačila obresti za kredit v navedenem obdobju. V obrazložitvi zahtevka navajata, da je bila metoda, ki jo je uporabila banka za določitev obrestne mere, nepoštena. Posledično naj celotni pogoj o pogodbenih obrestih ne bi imel učinka in naj iz posojila ne bi bile dolgovane nobene obresti.
- 8 Podredno predlagata vračilo zneska, ki ga je treba izračunati z uporabo prvotne obrestne mere za njuno posojilo, določene v pogodbi. V zvezi s tem se sklicujeta na prevladujoče stališče v bolgarski sodni praksi, v skladu s katerim je treba, če je bil način določitve variabilnih obresti v pogodbi dogovorjen nezakonito, vendar je

višina obresti ob izplačilu posojila v pogodbi izrecno navedena s številko, to obrestno mero, ki je v pogodbi navedena s številko, uporabljati, kot da je bila določena za celotno trajanje pogodbe.

- 9 Tožena stranka trdi, da se je s tožečima strankama o pogojih dogovorila posamično (vprašanje, o katerem bo v postopku odločalo nacionalno sodišče). Tožena stranka podredno navaja, da pogoji niso nepošteni.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga

- 10 V tem primeru bi bil lahko pogoj o spremembi obrestne mere nepošten, kar zadeva pogoje za spremembo, kar zadeva določitev višine obrestne mere ob sklenitvi pogodbe pa se ne šteje za nepoštenega. Če bi predložitveno sodišče sledilo prevladujočemu stališču v sodni praksi in za posojilno pogodbo določilo fiksno obrestno mero, bi nadomestilo voljo strank, ki so izrecno dogovorile variabilno obrestno mero. Nadomestitev volje strank z nečim drugim bi bilo mogoče razlagati kot škodovanje potrošniku.
- 11 Gre za konflikt dveh priznanih pravnih načel prava Unije. Po eni strani mora sodišče na podlagi člena 6(1) Direktive 93/13 ohraniti veljavnost delov pogodbe, ki ne vsebujejo nepoštenih pogojev. S tem pravilom se zagotavlja pogodbeni svoboda strank. Po drugi strani Sodišče Evropske unije v sodbah Banco Espanol de Crédito (C-618/10) in Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11) nacionalnemu sodišču nalaga, naj formalno ravnotežje med pravicami strank, določeno s pogodbo, zamenja z dejanskim ravnotežjem tako, da potrošnika odveže pogojev, ki mu škodujejo.
- 12 Sodno prakso Sodišča EU o posojilnih pogodbah z variabilno obrestno mero je treba podrobneje pojasniti. Težava nastane, če je obrestna mera sestavljena iz dveh delov, fiksnega in variabilnega, in če variabilni del ni splošno veljaven borzni indeks, ampak ga določi posojilodajalec na podlagi sklopa dejavnikov. V teh primerih, v katerih variabilni del ne temelji niti na konkretni formuli niti na sklopu objektivnih dejavnikov z jasnim ponderjem, pogodbeni obrestna mera ne izpolnjuje zahtev pravičnosti.
- 13 Vprašanje je samo, katere omejitve so v skladu z navedenima načeloma dopustne za nadomestitev volje strank.
- 14 Poleg tega je treba preizkusiti, ali je dopustno, da potrošnik pri naknadni zakoniti spremembi pogodbe s trgovcem soglaša z učinkom pogoja, ki je morda nepošten, in v okviru tega odgovoriti na vprašanje, ali zaradi takega individualnega sporazuma sodišče ni zavezano odvezati potrošnika pogoja, ki ga je prvotno sprejel in je morda nepošten, če je potrošnik po individualnih pogajanjih s trgovcem, pri katerih je bila sklenjena veljavna pogodba brez nepoštenih pogojev, privolil v njegov učinek.

- 15 Stranki pri takih spremembah pogodbe navadno dosežeta soglasje o dveh elementih: o višini obveznosti, ki je že nastala (na katero vpliva pogoj, ki je morda nepošten), in o novem pristopu za določitev obveznosti iz posojila (za katerega se v tem primeru ne zatrjuje, da vsebujejo nepošteno pogoje). Vprašanje je, ali in kako ničnost enega sporazuma (o določitvi višine dolga) vpliva na ničnost drugega sporazuma (o določitvi nove metode za izračun obresti).
- 16 V zvezi z vprašanjem o načinu določitve obresti v primeru variabilnih obresti, ki so bile prvotno dogovorjene nepošteno, so možne štiri rešitve.
- 17 Prvič, sodišče bi lahko obresti spremenilo v fiksne obresti. Vendar je ta rešitev v nasprotju z izrecno voljo potrošnika. Edina možnost za to, da se potrošniku dopusti, da ima koristi od ugodnejših obresti na trgu, bi bila, da bi po predčasnem vračilu posojila dobil kredit od drugega trgovca. Pri tej rešitvi obstaja nevarnost, da bi kreditodajalec, ki je prodajalec ali ponudnik, raje uporabljal nepošteno pogoje o spremembi obresti, ker bi morali potrošniki, ki ne terjajo svojih pravic, plačevati višje obresti, medtem ko bi morali potrošniki, ki se sklicujejo na nepošteno pogoje, še vedno plačati vsaj obresti po obrestni meri, ki je bila prvotno navedena v pogodbi. S tem bi bil zagotovljen dobiček trgovca.
- 18 Drugič, mogoče bi bilo zavzeti stališče, da bi potrošnik v primeru nepoštenih pogojev o določitvi metode za spremembo variabilne obrestne mere ostal zavezan plačati samo fiksni del obresti. Ta možnost bi bila v skladu z voljo strank in bi se najbolj približala standardu, navedenemu v sodbah Banco Espanol de Crédito (C-618/10) in Asbeek Brusse in de Man Garabito (C-488/11): sodišče ne nadomesti volje strank, ampak „črta“ del, ki ga zadeva morebitna nepoštenost. Ta rešitev je sprejemljiva, kolikor se z njo kaznuje kreditodajalca, ki je ravnal nezakonito. Ni pa izvedljiva, če je fiksni del obresti, kot v tem primeru, -0,15 % in s tem negativen.
- 19 Tretjič, mogoče bi bilo zavzeti stališče, da potrošnik pri taki določitvi variabilne obrestne mere na podlagi nepoštenih pogojev sploh ne dolguje nobenih obresti. Ta rešitev je za nepošteno trgovce najbolj odvračilna. Po drugi strani spreminja posojilno pogodbo v sredstvo za brezplačno financiranje. Pri tej rešitvi je problematično, da lahko sodišče, če je pri razglasitvi ničnosti takih pogojev preveč liberalno, nekatere osebe „odveže“ njihovih obveznosti.
- 20 Četrtič, nacionalno sodišče lahko nepošteni sporazum o variabilni obrestni meri nadomesti s katerim koli obrestnim indeksom, na primer zakonskimi obrestmi ali povprečnimi tržnimi obrestmi za posojilo v enaki višini, z enakim zavarovanjem in enakim rokom vračila. S to rešitvijo se nikakor ne upošteva volje strank, ki se zaradi nje nadomesti z voljo sodišča.
- 21 Predložitveno sodišče v zvezi z vprašanjem o posledicah naknadne spremembe potrošniške pogodbe z nepoštenimi pogoji prav tako meni, da je možnih več rešitev.

- 22 Prvič, možna je odločitev, da nadomestitev nepoštenega pogoja s pogojem, ki ni nepošten, z učinkom za naprej, ki jo dogovorita stranki, ne vpliva na neveljavnost dela pogodbe, ki ima zaradi nepoštenosti napako. Pri tej rešitvi pogodba, spremenjena v njegovo korist, potrošnika ne bi zavezovala, če bi ga ta sprememba postavila v manj ugoden položaj kot v primeru, v katerem nepošteni pogoj zanj nikoli med veljavnostjo pogodbe ne bi imel učinka. Ta rešitev krepi kaznovalno funkcijo pravnega instituta nepoštenih pogojev. Nasprotno bi sprejetje takega pravila trgovce odvrčalo od tega, da bi prostovoljno izboljšali položaj potrošnikov, in bi ustvarilo pogoje za porast sodnih sporov.
- 23 Drugič, možno je, da zaradi spremembe pogodbe, ki vsebuje nepoštene pogoje, s katero potrošnik izrazi pripravljenost za prevzem dela pogodbenih posledic v zameno za to, da se pogodba uskladi z zakonom, posledice, ki za potrošnika niso ugodne, v celoti konvalidirajo. Ta rešitev bi bila v skladu s pravilom, da pogodbeni pogoji, o katerih se stranki dogovorita posamično, nikoli niso nepošteni, ter v skladu z načelom avtonomije volje. Vendar bi manj informirano stranko spravila v položaj, v katerem bi lahko nepreklicno škodovala njenim interesom. Nasprotno bi bilo sprejemljivo zavzeti stališče, da je, če potrošnik izrecno izjavi, da je seznanjen z obstojem nepoštenega pogoja, taka konvalidacija pogodbe možna.
- 24 Tretjič, učinek sporazumov o spremembi pogodbe, s katero se spreminjajo nepošteni pogoji, bi se lahko ohranil, vendar samo delno. V tem primeru bi morale nacionalno sodišče ugotoviti, kakšen učinek bi imela pogodba brez nepoštenih pogojev do spremembe. Vendar bi bilo treba od sklenitve zakonite pogodbe o spremembi uporabljati voljo strank, ki je brez napak. Ta način je uravnotežen in ščiti voljo strank in interes potrošnika. Vendar ne bi bil izvedljiv, če bi bilo treba zavzeti stališče, da potrošnik, če je prvotno sklenjena posojilna pogodba vsebovala nepoštene pogoje, ki določajo način določitve variabilne obrestne mere, sploh ne dolguje obresti.